

PLANLAMA, BÜYÜME, KALKINMA ve YAYGIN EĞİTİM*

Abdul MANNAN

Çev: Arş.Gör. Hayat Avcı BOZ

Planlama karmaşık bir olgudur. Gelişmekte olan ülkelerde II. Dünya Savaşından sonra kullanılan modern kalkınma planları Sovyetlerin I. Dünya Savaşından sonra geliştirdikleri modellere benzemektedir.

Biçim değişikliklerine karşın genelde tüm planlar şu veya bu şekilde bulunulan yerden istenilen yere nasıl gidileceği sorusuna yanıt vermekle uğraşırlar. Planlama özünde saptanan amaçlara, değişik seçenekler arasından akılcı bir seçim yaparak ve varolan kaynakların bilinçli şekilde kullanılmasıyla ulaşılmıştır.

Planlama bir süreç olarak etkin kalkınma siyasası ve önlemlerinin oluşturulmasında vazgeçilmez bir önkoşuldur.

Yaygın eğitim planlaması belli sosyo-ekonomik hedef ve amaçlara ulaşmak için varolan kaynakları kullanmaya yönelik bilinçli ve amaçlı bir siyasadır. Bu tanımın beş ayrı yönü vardır:

- a- Hedeflerin açık bir şekilde saptanması,
- b- Kaynakların gözden geçirilmesi,
- c- Kaynaklarla hedefler arasında uygunluk sağlanması,
- d- Planın uygulanması,
- e- Değerlendirme ve gözden geçirme.

a- Hedeflerin açık bir şekilde saptanması. Hedeflerin ancak açık bir şekilde saptanmasından sonra yaygın eğitim programları toplumsal gereksinimleri yansıtır. Bu gereksinme, toplumsal, ekonomik, kültürel

Abdul Mannan. "Trends and Issues in the Economics of Non Formal Education", *Program of Studies in Non-Formal Education*. Michigan State University. Institute for International Studies in Education. Michigan, 1974. s.s. 49-189.

* Belirtilen kaynağın "Planning, Growth, Development, and Non-Formal Education" başlıklı Beşinci Bölümü kısaltılarak çevrilmiştir (Sayfa 154-173).

estetik ve diğere değerleri içeren boyutlardadır. Bu da belli hedefler arasında öncelik sorununu ortaya çıkaracaktır. Bazı hedefler değerler ile çelişkiye düşebilir.

b- Kaynakların gözden geçirilmesi. Eğitim gereksinmelerinin gözden geçirilmesi hedeflere akılcı bir şekilde ulaşmak için gereklidir. Yaygın eğitim programlarının şimdiki koşullar ve varolan eğilimler çerçevesinde ele alınması esastır. Bu, yalnızca insan ve parasal kaynaklarla ilgili seçeneklerin değerlendirilmesini değil, aynı zamanda politik, sosyolojik, yönetsel sığa ve sınırlandırmaları da içerecektir. Çoğu kalkınma planları (eğitim de bunların bir parçasıdır) parasal ve ekonomik kaynakların yokluğundan çok siyasal istene ve kararlılığın yokluğundan başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Yaygın eğitimin başarısı politik ve yerel liderlerin katkısı da gerektirmektedir. Planın uygulanması için yönetsel etkililiğin gerekliliği kadar, o yöredeki halkın planı onaylaması ve anlaması da gereklidir.

Eğitim ekonomistlerinin en önemli sorunu kıt kaynakların maksimum kullanımındır. Kıtlık sorunu ekonomik sorunların özünü oluşturmaktadır. Kıt kaynakların ve eğitim planlamasının genel kalkınma planı çerçevesinde ele alınışında eğitim ekonomistleri ve ekonomistler değişik tavır takınırlar.

Eğitimde saptanan hedeflere varmak için, ekonomik, toplumsal ve siyasal sınırlamalara bağlı olarak bir özendirme sistemi kurulmalıdır.

c- Kaynaklarla hedefler arasında uygunluk sağlanması. Planlama sürecinde çok önemli bir adım olup, görelilik katsayısı ile yapılmaktadır. Bu da değişik yatırımların geri ödeme durumlarını ve dönüşümlerini kıyaslamak anlamına gelmektedir. Bütün bunlar ise eğitim ürünlerine olan talep, hizmet sağladaki maliyet, sermaye, teknoloji düzeyi tarafından etkilenmektedir. Hedeflerle kaynaklar arasında uyum sağlamak kolay değildir. Eğitim çıktılarını tam olarak saptamak çok güç olduğundan öncelikleri saptamak da güçtür.

d- Planın uygulanması. Açık olarak saptanmış bir uygulama stratejisi olmadan, plan kendi başına anlamsızdır. Çoğu eğitim planları, planlamacıların gerekli koşulları yerine getirememeleri nedeniyle sonuca ulaşamamıştır. Önemli olan ulaşılmak isteneni söylemek değil, onu gerçekleştirmektir.

e- Değerlendirme ve gözden geçirme. Planlar her zaman geleceğe yönelik olduklarından, onları sürekli gözden geçirmek, gerekli değişiklikleri yapmak ve bunları toplumsal devinim içerisinde ele almak gere-

kir. Bu açıdan bakıldığı zaman, yaygın eğitim kesintisiz bir süreç olup, bu süreç kararların sürekli gözden geçirilmesini zorunlu kılar.

Eğitim ekonomistleri yaygın eğitimde iki düzey, iki biçim ve iki yaklaşım ile karşı karşıya kalabilirler:

Planlamacılar yaygın eğitim planlamasında ya makro düzeyde hareket ederek yaygın eğitimi kalkınma planının bir parçası olarak ele alırlar, ya da mikro düzeyde yaygın eğitim programı veya kurumlarını tek tek ele alarak değerlendirirler.

Biçimler bakımından, tüm yetkilerin merkezi yönetimin elinde olduğu yerlerde planlama direktiflerle, bunun tersi olan yerlerde planlama katkılarla yapılır ve dolayısıyla katılım marjinaldir. Hükümetin küçük ölçüde katkıda bulunduğu durumlar da genellikle bazı dengesizliklerin -döviz sıkıntısı, yönetsel ve teknik yeterlik- giderilmesine yöneliktir.

Yaklaşımlara gelince; yaygın eğitim ya genel eğitim planlamasının bir alt sektörü olarak, ya da -ekonomik ve toplumsal hedefleri gözönünde bulundurmaya koşullu- bağımsız bir sektör olarak ele alınır.

Uygun olan, yaygın eğitimin bağımsız olarak ele alınmasıdır. Ekonomik planlamanın bir alt sektörü olarak ele alındığında, karşımıza salt insangücü planlaması çıkmakta, yaygın eğitim planlamasının toplumsal değişimlerdeki rolü azalmaktadır. Oysa bağımsız olarak ele alındığında hem işgücü planlaması hem de toplumsal değişim birarada çözümlenmiş olur.

Büyüme ve Yaygın Eğitim

Ekonomistlerin üzerinde birleştikleri noktalardan biri, eğitimin gelişmekte olan ülkelerde ekonomik kalkınmanın eksik parçası olduğu ve bunun vurgulanması gerekliliğidir.

Ekonomik yazın insana yatırımla, makinalara yatırım arasında ve toplumsal kalkınma ile ekonomik kalkınma arasında ölçülü bir dengenin nasıl kurulacağına ilişkin sorunlara yanıt verecek güçte değildir. Fakat toplumsal altyapının kapsamını ve yönünü saptamak yalnızca ekonomistlerin işi değildir. Bu, değişik bilim dallarındaki toplum bilimcilerin işidir. Asya ülkelerinde giderek ortaya çıkan eğitilmiş işsizlerin toplumsal ve ekonomik sorunlarının yanlış insan yatırımlarından kaynaklandığına dair bir şüphe yoktur. Gelişmekte olan ülkelerde ilköğretimin bile yüksek maliyeti ve toplumun emme kapasitesi gözönünde bulundurul-

duğunda örgün eğitimin ne derece yararlı olduğu tartışma götürmektedir.

Bu açıdan değerlendirildiğinde yaygın eğitim, örgün eğitimden daha kazançlıdır. Bu iki açıdan olmaktadır:

Birincisi, toplumsal ve kurumsal yapının esnekliği ve uyum sağlama yeteneğinin olması yaygın eğitimde verimliliği artırır. Yaygın eğitimin stratejisi yerel durumlara ve ihtiyaçlara göre geliştirilebilir. Eğitim yatırımına bu yaklaşım, değişikliklere uyum sağlamak için gerekli açıklığı ve değişiklikleri de beraberinde getirecektir.

İkinci olarak, yaygın eğitim gelişmekte olan ülkelerde eksikliği hissedilen özel becerilerin giderilmesi için de daha uygundur.

Genişletilmiş bir örgün eğitim sistemi iyidir. Ne yazık ki yoksul ülkelerin kaynakları bu tür yatırımları diğer sektörleri etkilemeden yapmaya uygun değildir. Gelişmekte olan ülkeler hiç olmazsa, kalkınma programlarının ilk aşamalarında, yaygın eğitime yatırım yapmalı ve işlevsel eğitimin hedeflerine eğilmelidirler. Bu yöndeki çabalar örgün eğitimden daha az zaman alıcı, daha az maliyetli, insangücü ihtiyaçlarına dolaysız olarak yönelik ve sonuçta insan kaynağının ekonomik niteliklerini geliştirici yolda daha etkin olacaktır.

Bu aşamada maddi sermayeye yatırım ile insan sermayesine yatırımın özel yönleri incelenecektir. Sezgiye dayanan bu ayırım, uygun bir yatırım stratejisinin saptanması yolunda yararlı tartışmaları ortaya çıkaracaktır. Karşılaştırma şu şekilde yapılmıştır: Fiziki yatırım, insan sermayesine yapılan yatırımdan daha az karmaşıktır.

1. Fiziki Yatırım

- a- Tüketim ve yatırım bölümlerini ayırdetmek kolaydır.
- b- Ya uzun bir oluşum dönemini (çelik sanayinde olduğu gibi) ya da kısa bir oluşum dönemini (tarımda olduğu gibi) içerir.
- c- Yatırım kıstaslarını uygulamak görece daha kolaydır.
- d- Maddi sermayenin kullanım maliyeti artmaya başladığı zaman kullanım dışı bırakılabilir ve halâ bir değeri olabilir.
- e- Riskli olabilir veya olmayabilir.
- f- Diğer sanayi dallarına etkisi değişik oranlarda olabilir.
- g- Gelişmekte olan ülkelerde maliyetin dövizle ilişkin kısmı önemli bir sorundur.

2. Örgün Eğitimde Yatırım

- a- Ürün, tüketim ve yatırımın ortak yönlerini taşır.
- b- Genelde 10-20 yıl arası bir oluşum dönemi içerir.
- c- Uygulanması zordur. Örgün eğitimin yatırım değerinin hesaplanmasında yapılan temel işlem, gelecekte ortaya çıkacak kazançları kestirip bunları bugünkü değere indirgemektir.
- d- Yanlış yatırım hurdaya ayrılamaz, bu sürekli duruma gelebilir ve toplumsal altyapıyı olumsuz yönde etkileyebilir.
- e- Daha risklidir. Çünkü uzun dönemde toplumsal devinimdeki değişiklikler ve ölüm riski çoktur.
- f- Diğer sektörlere etkisi yoksul ve varlıklı ülkelerde değişik ölçülerde olur. Uzun dönemde, gelişmekte olan ülkelerde toplumsal ve kültürel çevreyi değiştirmeye yönelik eğitim kazançlı olurken, yanlış yatırım toplumsal dengesizliğin kaynağı olabilir.
- g- Döviz sorunu okul öncesinden üniversiteye kadar kendini göstermeye devam eder.

3. Yaygın Eğitimde Yatırım

- a- Tüketim ve yatırımın ortak yönlerini taşır. Ancak tüketimden çok işe yöneliktir.
- b- Genelde kısa dönemde oluşur.
- c- Uygulanması güçtür. Çoğu projeler kısa süreli olup uygun kontrol grubunun tanımlanması daha güçtür.
- d- (2)'deki gibidir. Yalnız projelerin niteliğinden dolayı toplumsal altyapıyı olumsuz yönde etkileyebilir.
- e- Zaman faktörü gözönünde bulundurulduğunda görev olarak daha az risklidir.
- f- Dışsal toplumsal yarar ve maliyet kısa dönemdeki kazancın önemli bir bölümünü oluşturur. Yani yaygın eğitimin, kısa dönemde toplumun öteki sektörleri, özellikle sosyal sektörü gözönüne alındığında, yararları vardır.
- g- Döviz sorunu açısından belli bir eğilim yoktur. Çoğu sorunlar yerel koşullara ve kaynaklara göre ayarlandığından, örgün eğitimle karşılaştırıldığı zaman sorun daha az önemlidir.

Kalkınma, Modernleşme ve Yaygın Eğitim

Genel kalkınma programı içerisinde yaygın eğitim planlamasının çok özel bir rolü vardır. Büyüme kalkınmanın bir parçasıdır. Gayri safi milli hasılda büyüme ve kişi başına düşen gelirden ve istihdamda artma kalkınmanın yeterli ölçütleri değildir.

İnsangücü planlamasının önde gelen savunucularından Harbison kalkınma için insan kaynağının önemini kabullenmekte ancak, eğitimin insan kaynağının geliştirilmesinden çok daha büyük amaçları olduğunu da belirtmektedir.

Modernleşme ve kalkınma birbirinden farklı kavramlardır. Kalkınma, modernleşmenin birikimsel sonucudur. Bu bağlamda modernleşme; bir toplumdaki toplumsal, siyasal ve ekonomik kurumların, değişen işlevlere ve kavramlarda, düşünce biçimlerinde ortaya çıkan değişikliklere uyma süreci olarak görülebilir. Black'a göre modernleşme, tarihsel gelişmeleri içinde kurumların, devrimle ortaya çıkan insan bilgisinde onu çevresine egemen olma gücüne ulaştıran eşi görülmemiş gelişmenin yol açtığı işlevlerdeki değişiklikleri benimseme sürecidir. Bütün değişiklikleri olumlu olarak nitelenecek olanaklı olmasa da, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler modernleşmeyi ilke olarak kabul etmişlerdir. Gelişmekte olan ülkelerde, her ne kadar ekonomik öncelikler modernleşmenin derecesini belirten önemli ölçütler ise de, hem yaygın hem örgün eğitim, modernleşme sürecinde önemli rol oynarlar. Yaygın eğitime makro düzeyde yatırım, herhangi bir toplumda değer sistemlerini ve yaşam tarzlarını etkileyecek değişme güçlerini yaratacak güçtedir. Eğitim, ekonomik ve toplumsal değişimin güçlü bir ögesidir. O halde eğitim yatırımı daha geniş bir toplumsal çerçeve içerisinde ele alınmalıdır.

Sanayileşmiş batı toplumlarında yalnızca iş bireysel saygınlığın ve toplum yararına katkıda bulunmanın temel anahtarı olarak kabul görmektedir. Oysa ki daha geri ülkelerde toplumsal saygınlık daha değişik yollardan sağlanabilmektedir. Bu olgu ilgili kişilere daha değişik anlam ve doyum sağlayabilir. Bu değerler ışığında geleneksel toplumlara batıda uygulanan kalkınma reçetelerini gözden geçirmeden salık vermek doğru değildir.

Gelişmekte olan ülkelerde kalkınma stratejisi hastalığın, bilgisizliğin, işsizliğin, eşitsizliğin, kötü yaşam koşullarının, gıdasızlığın giderek azar azar ve son aşamada tümüyle ortadan kaldırılmasına yönelik olmalıdır.

Gayri safi milli hasılda yalnız artış sefaleti kendiliğinden ortadan kaldırmayacaktır. Önemli olan GSMH'daki artıştan çok içeriğidir. Mil-

ler'e göre daha kapsamlı bir kalkınmanın dört önemli eğitim ögesi vardır:

1. Eğitim daha az biçimsel olmalıdır.
2. Eğitim, sisteme dayalı kısıtlamalardan arındırılmalı ve daha küçük ölçekte projelere dayalı bir ortam içinde geliştirilmelidir.
3. Eğitim projeleri deneyimsel olmalı ve gözden geçirilerek hangi koşullarda neyin uygun olduğu saptanmalıdır.
4. Eğitim yalnızca ders verme amacına yönelik hizmet programı olarak görülmemeli, içiçe geçmiş kalkınma çabaları içerisinde bir hizmet olarak değerlendirilmelidir.

Miller'in önerdiği çevreye uyumlu, deneyimsel ve hizmet ağırlıklı bir yaygın eğitim programı kabul edilmekle birlikte, böyle bir programın daha kapsamlı ulusal programların bir parçası olmayacağı yolundaki görüşleri tartışma götürür.

Miller, sistem analizi yaklaşımını gözardı etmektedir. Yaygın eğitim hernekadar dağınık olsa da tüm toplumsal görüntünün bir parçası olarak ele alınmalıdır. Yalnızca kendi için var olan bir sistem yerine daha büyük bir sistemin parçası olarak düşünülmelidir. Bu da yaygın eğitimin kalkınma planlamasındaki şu boyutlarının tartışılmasına yol açmaktadır.

1. Planlama stratejisi
2. Yaygın eğitim planlamasında insangücü geliştirilmesi
3. Yaygın eğitimde sistem analizi.

Yaygın Eğitimde Planlama Stratejisi

Yaygın eğitimi planlama kesintisiz bir süreçtir. Ülkenin kalkınma düzeyi ne olursa olsun, yaygın eğitimin yönünü belirleyecek açık bir stratejiye ihtiyaç vardır. Her ülke için tek bir strateji yoktur. Ülkeden ülkeye kalkınma aşamalarına göre değişebilir. Fakat herşeye karşın, her ülke için geçerli olabilecek birkaç genel ilkeye değinilebilir.

- a- Gereksinme ilkesi
- b- Tutarlılık ilkesi
- c- Karşılık ilkesi
- d- Verimlilik ve yeterlik ilkesi
- e- Bütünlük ilkesi

a- Gereksinme ilkesi. İlk bakışta herhangi bir topluluğun toplumsal ve ekonomik gereksinmeleri, benimsenecek strateji üzerinde etkin olacaktır. Belki, gelişmekte olan ülkeler kaynak kıtlığından dolayı, iş ağırlıklı ve hizmet ağırlıklı yaygın eğitim programlarına ağırlık vereceklerdir. Bu programların amacı yalnızca eğitim ve işe uyumlu hale getirmek değil, fakat aynı zamanda kitlenin sağlık, temizlik gibi ivedi sorunlarına çözüm bulma ve kendileri için birşeyler yapabilmelerini sağlamaktır. Kapsamlı kalkınma programı çerçevesinde bu hizmet ağırlıklı yaygın eğitim, özel bazı teknik sorunlar ortaya çıktıkça uygulanan öğretim yöntemini içerir. O zaman eğitim, kitlelerin kendileri için birşey yapmaya çalışmalarına yönelik bir yan hizmet olarak ortaya çıkmaktadır. Bu tür yaklaşıma hızla gelişen ülkelerde gereksinme duyulabilir. Fakat sorunun boyutları ülkeden ülkeye değişebilir. Örneğin, A.B.D.'de yaygın eğitim aracılığı ile yetiştirme ve yeniden yetiştirme gerekli iş uyumlarını sağlamada çok yararlıdır. Görülüyor ki, yaygın eğitime verilecek ağırlık derecesini ülkenin gereksinmesi belirleyecektir.

b- Tutarlılık ilkesi. İkinci ilke olan tutarlılık yalnızca hedefler ve araçlar arasında iç tutarlılığı değil, aynı zamanda dış tutarlılığı da içerir. Dış tutarlılık, eğitim açısından çok önemlidir. Çünkü eğitim diğer sektörlerle yakından ilgilidir. O halde bir kurum, yetişkinleri yaygın eğitim aracılığı ile yeniden eğitmek istiyorsa, yalnızca onların öğretmenlerini, ders araçlarını, yerleştirilmelerini değil, aynı zamanda toplumun diğer sektörlerinin gereksinmelerini de gözönünde bulundurmalıdır. Örgün eğitimde tutarlılık olgusu yaygın eğitimden daha kolaydır. Çünkü yaygın eğitimde makro planlama söz konusu olduğu zaman hedefleri açıkça saptamak güçtür. Oysa proje veya program düzeyinde yaygın eğitimin hedefleri daha kolay saptanabilir ve ölçülebilir. Yaygın eğitimin heterojen ve örgün eğitimin homojen olması, yaygın eğitimin makro ve toplam düzeyde rakamlara dökülmesini ve değerlendirilmesini hayli güçleştirmektedir.

c- Karşılık ilkesi. Yaygın eğitim stratejisi, programın uygulanması sırasında ortaya çıkacak masrafları karşılayacak para ve insan kaynaklarının sağlanmasını gerektirir.

d- Verimlilik ve yeterlik ilkesi. Bu kavramlar sözkonusu olduğu zaman ekonomistler ile eğitimciler arasında bir yanlış anlama ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki: Eğitimcilere göre ekonomistler çok maddeci olup, eğitimin verimlilik ve yeterlik kavramlarına bakış açıları bu yönden olmaktadır. Ekonomistlere göre ise, eğitimciler para sorununa gelindiği zaman çok duygusal davranmaktadırlar. Her ikisi biraraya geldiği

zaman bazı noktaların açıklığa kavuşturulması o kadar güç değildir. Ekonomistlerin yatırım ölçütlerini (fayda - maliyet) yaygın eğitimde katı katıya uygulama istekleri de pek kabul edilebilir bir durum değildir. Şüphesiz yaygın eğitimde maliyet analizi yapılabilir. Ancak teknik personelin yetersiz olduğu gelişmekte olan ülkelerde, yaygın eğitimde geleneksel bütçe kalemleri dışında program ve performans bütçelerinin uygulanmasına gitmek pek önerilmez.

e- Bütünlük ilkesi. Yaygın eğitimde ekonomik faktörlere ek olarak sosyolojik, politik ve antropolojik faktörlerin de gözönünde bulundurulmasında gereklilik vardır. Kalkınma ekonomisi açısından, yaygın eğitimin sektör olarak planlanmasında izlenecek en iyi yol, çeşitli faktörlerin optimal bir karışımını bulmaktır. Böyle bir yaklaşım şüphesiz, programlar için politik destek ve çevre ilgisi sağlayacak nitelikte olacaktır. Bu da verimlilik ve yeterlik ilkesinin bir ölçüde feda edilmesi anlamına gelmektedir.

Coombs'un önerisi, çevre ile eğitim sistemi arasındaki karşılıklı ilişkiye eğilme ve eğitimde yaratıcılığa ağırlık vermedir. Ona göre dünya eğitim bunalımı beş nedenden kaynaklanmaktadır:

- a- Öğrenci akışı
- b- Kaynak kıtlığı
- c- Öğrenci başına maliyetin artması
- d- Çıktının uygun olmayışı
- e- Eşitsizlik ve yetersizlik

Yaygın Eğitim Planlamasında İnsangücü Geliştirilmesi

Kapsamlı kalkınma kavramı içinde yaygın eğitim çeşitli yollardan katkıda bulunabilir. İnsangücü geliştirilmesi, kullanım ve bakımı yaygın eğitimin bir boyutu olarak ele alınmalıdır. Kaynak kıtlığının gelişmekte olan ülkelerde ne kadar ciddi bir sorun olduğu gözönünde bulundurulduğunda bu ülkelerde insangücü geliştirilmesinin yaygın eğitim kanalıyla yapılmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. O halde iş ve hizmet ağırlıklı yaygın eğitim, ekonominin her sektöründeki insangücü eksikliğini ve fazlalığını tanımlamak ve özendirici bir sistem çerçevesinde bununla ilgili uygun bir eğitim ve yeniden eğitim stratejisi uygulamakla karşı karşıyadır. Özendiricilere ilişkin her politika yaygın eğitim planlamasının önemli bir parçası olarak kabul edilmektedir. Eğitimde çekicilik ve özendiriciler olmaması durumunda ilgili kişilerin dikkatini çekmek hayli güç olacaktır. Bu olgu özel girişimin, kişisel özgürlüğün ve demokratik ideallerin ilke edinildiği toplumlarda esastır.

Gerçek insan gücü gereksinmelerinin saptanması geçmişin, bugünün ve iş gücünün mesleki yapısı çerçevesinde geleceğin nasıl bir yol izleyeceğinin saptanmasıdır. Bir toplumda insan gücü gereksinmelerinin nasıl tanımlanacağına ilişkin kesin kurallar yoktur. Fakat gelişmekte olan ülkeler için yaygın eğitimde insan gücü analizinde başlıca beş sorun gözlenebilir:

1. İstatistiksel verilerin yokluğu veya güvenilir olmaması,
2. Eğitilmiş personel yokluğu,
3. Eğitimde sistem analizi yaklaşımının takdir edilmemesi,
4. İnsan gücü gereksinmesinde beklenmeyen ve büyük ölçüde değişiklikler,
5. Yaygın eğitimin bir öğrenme yolu olarak kabul edilmemesi.

İlk dört sorun her ne kadar örgün eğitimin planlanması için de geçerli ise de, gelişmekte olan ülkelerde örgün eğitim hemen hemen batıdakilere benzer bir gelişme yapısında olduğu için pek önemli bir durum arz etmemektedir. Hatta okulların, yüksek okulların ve üniversitelerin sığırları bilinmektedir. Hedefler de açık olarak saptanmıştır. O halde zorluklara karşın örgün eğitimde karşılaşılabılır sorunları çözmek görece daha kolaydır. Gelişmiş ülkelerde bu tür insan gücü kestirimlerini yapmak için çok çeşitli yollar vardır.

Bu yollar, işverenlere kendi tahminlerini sorma ; meslekte geçmişteki büyümleri hesaplama; meslekte çalışanların sayısını genel istihdam düzeyi ile karşılaştırma; kişi başına gelir, milli gelir ve diğer değişkenlerle regresyon eşitlikleri kurarak değerlendirmeler yapma; böylece kestirim tarihinden geçerli olmak üzere gerekli insan gücünü belirlemedir.

Bazı teknikler yaygın eğitimde insan gücü gereksinmesinin kestiriminde de kullanılabilir. Bu aşamada yaygın eğitimde insan gücü kestiriminde kullanılacak yaklaşımın toplumsal istem yaklaşımından ayrılması gereklidir. Toplumsal istem yaklaşımı genelde eğitime ilişkin bazı önlemlerin halka devredilmesidir. Hindistan, Pakistan, Bangaldeş ve Çin'de eğitime ayrılan paraların azalmasından dolayı bu yola başvurulmaktadır.

Yaygın Eğitimde Sistem Analizi

Sistem analizi uzun dönemli planlamalarda kullanılmaktadır.

Sistem analizi karar veren kişiye, sistemli olarak uygun hedefleri araştırmakta, alternatif politika ve stratejilere ilişkin riskleri, maliyet-

leri ve etkinlikleri karşılaştırmakta, var olan seçeneklerin uygun olmadığı durumlarda yenilerini araştırmakta yardımcı olur. Sistem analizi karmaşık seçme sorunlarına belirlilik perspektifinde bakış ve onlara yaklaşımdır.

Yaygın eğitimde sistem yaklaşımı yalnızca uygun bir stratejinin geliştirilmesi için değil, aynı zamanda, bu tür eğitimde insan gücü analizi için de gereklidir.

Eğitimde sistem analizi aslında, belli bir toplumda tüm eğitim çabaları ile ilişkilidir. Yaygın eğitim tüm eğitim sisteminin bir parçası olarak iş için eğitime yardımcı olacak okulların, üniversitelerin ve teknik kurumların rollerini gözardı edemez.

Eğitimde sistem analizi yaklaşımının yararları şunlardır:

1. Planlamacı, toplumdaki eğitime olan istemi saptayarak, yaygın eğitimle beraber alınacak önlemlerin, uygulanacak politikaların yönünü çizebilir.

2. Eğitime ilişkin insan ve para kaynaklarının toplam sunu miktarı bilinebilir.

3. Toplam insan gücü gereksinmelerinin tanımı yapılabilir.

4. Örgün ve yaygın eğitimden çıkmış kişilerin nitelikleri gözönünde bulundurularak, toplumdaki emme kapasitesi tanımlanabilir ve buna göre bir politika izlenebilir.

5. Değişik personel geliştirme kuruluşları ile iletişim kurularak ne tür bir eğitim planının izlenmesi gerektiği saptanabilir.

6. Eğitim çabalarındaki anlamsız tekrarlar önlenerek kıt kaynaklar daha etkin ve verimli olarak kullanılabilir.

7. Sistemdeki gerçek ve gizli aksaklıklar saptanıp, planlamacıya bu aksaklıkların giderilmesinde gerekli önlemler sunulabilir.

Yaygın eğitimde sistem analizi yaklaşımı çok karmaşıktır. Gelişmekte olan ülkelerde sorunun doğası gereği ve buna ek olarak nitelikli personel yokluğu, bilgi eksikliği, istatistiklerin olmayışı nedenleriyle karmaşıklık daha da artmaktadır. Ayrıca yaygın eğitim sistemli olduğu zaman biçimsel bir özellik kazanmaya başlar. Buna karşın yaygın eğitimde sistem analizini uygulamak için çaba gösterilmelidir. Bu, karar verme sürecine büyük ölçüde katkıda bulunacaktır.

